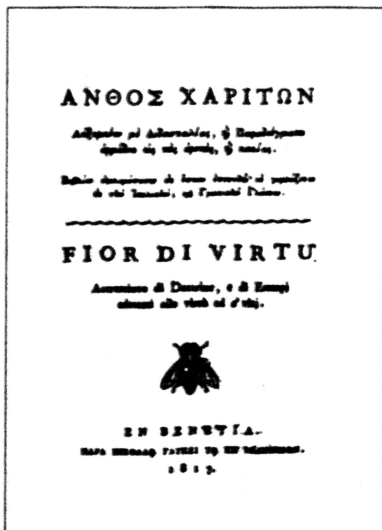

Η βιβλιογραφία ως ιστορία του βιβλίου

ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΣ ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ

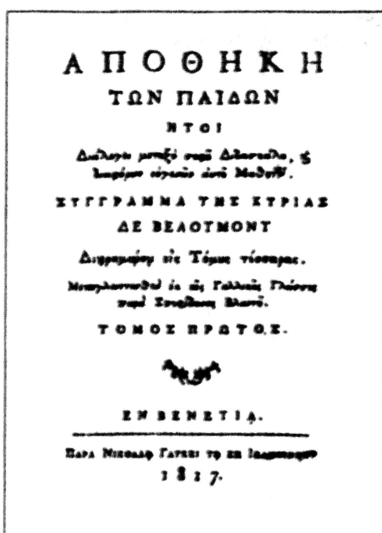
Πανηγυρίζοντας για την έκδοση ενός βιβλίου από τα σημαντικότερα που είδα στις μέρες μου να εκδίδονται και καθώς παράσχεκα κατά τη συγγραφή και τη μακρόχρονη εκτύπωσή του, θα ήθελα να καταθέσω τους στοχασμούς που συνοδεύουν τη χαρά μου, τώρα που το βιβλίο κυκλοφορεί και ο αναγνώστης μπορεί να ελέγξει και την εμβέλεια του εγχειρήματος, που ευοδώθηκε, αλλά και να χαιρέται την αποτελεσματικότητα του «καλού εργαλείου», του κλειδιού, που απόκτησαν οι σπουδές μας. Ενα βιβλίο που είναι και δείκτης για τα κατορθωμένα

της παιδείας μας και πρόκληση για όλους μας. Σκέφτομαι ότι μπορεί να είναι και μια σχεδία για να ξεφύγουμε από την εκδοτική πλημμυρίδα που μας κυνηγάει με τις πολύβουες και σπάταλες διαφημίσεις για τα εικονογραφημένα και γυαλιστερά της βιβλία και να σκεφτούμε την αισθητική και τη λειτουργία του βιβλίου από την αρχή: καλοτυπωμένα γράμματα και οι απαραίτητες εικόνες, σε φιλόξενο, γι' αυτά και για τα μάτια μας, χαρτί, που εξυπηρέτησαν πιστά το συγγραφέα και το μεράκι του να παραδώσει στον αναγνώστη του αυτά που μπόρεσε να κατακτήσει, χωρίς τα εμπόδια της περιττής πολυτελείας, τους περισπασμούς της φαντασμένης εκζητήσης και τους αδιέξοδους κώδικες, από λειψό σχεδιασμό στο «στήσιμο» ενός βιβλίου.

Καμία σκοπιμότητα δεν θόλωσε το όραμα του Φίλιππου Ηλίου, που υπερασπίστηκε ως το τέλος την ακεραιότητα του έργου του, όπως το συνέλαβε και τώρα έχει συμμάχους τους αναγνώστες του απέναντι στους δύσπιστους αλλά και σε κάποιους από εμάς που ζαλιστήκαμε με την τελειοθρία του όταν διαπιστώνουμε ότι είχε κατακτηθεί το θαύμαστό.

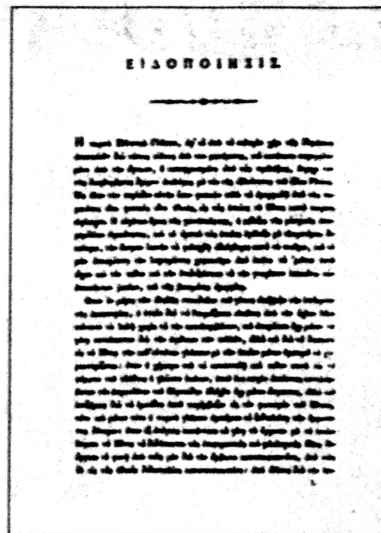
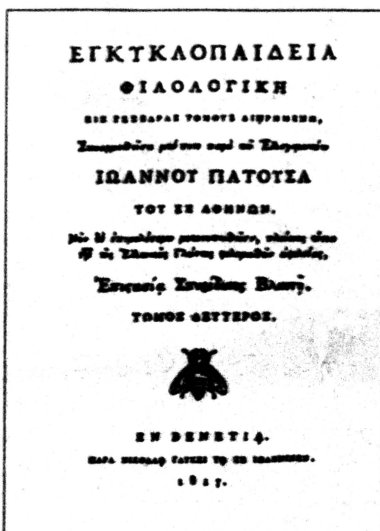
Πρόκειται για ένα βιβλίο που από τον τίτλο του, την πειθαρχία και τη δομή του, υπηρετεί τις επιταγές ενός βοηθητικού επιστημονικού κλάδου, όπως η βιβλιογραφία, αλλά

καταφέρνει, χωρίς να εγκαταλείπει την αυστηρότητα των προδιαγραφών και των απαιτήσεών της, να πλουτίζεται με όλα εκείνα τα στοιχεία, κριτικά και συγκριτικά επεξεργασμένα, τα οποία το αναδεικνύουν ασφαλή πηγή για την ιστορία του βιβλίου και συγχρόνως ιστορία του βιβλίου το ίδιο, καθώς πορεύεται «από την καταλογογράφηση της έντυπης παραγωγής στα ιστορικά του κάθε εντύπου και μέσα από αυτά, σε μια πιο τεκμηριωμένη ιστορία του νεοελληνικού βιβλίου, για να οδηγηθούμε τελικά σε μια ενδελεχέστερη κατανόηση των πραγματικοτήτων και των μηχανισμών της πολιτισμικής ιστορίας, όπως αυτή διαμορφώθηκε μέσα στον ιστορικό χρόνο».

«Το ελληνικό βιβλίο στα χρόνια της ακμής του Νεοελληνικού Διαφωτισμού» είναι ο τίτλος της εισαγωγής, που αρχίζει με στατιστική ανάλυση της βιβλιοπαραγωγής

1801-1820. Στη συνέχεια φωτίζεται η διακύμανση της παραγωγής και προσεγγίζεται κατά κατηγορίες. Ακολουθεί ο λόγος για τα τραβήγματα των βιβλίων, την απορροφητικότητα της αγοράς και τις στάσεις του αναγνωστικού κοινού, για τη γεωγραφία των κέντρων παραγωγής του βιβλίου και τη διακίνησή του, για τη γεωγραφία και τη διαστρωμάτωση των συνδρομητών, για τις μεταφράσεις, τις γλώσσες των πρωτοτύπων και των ειδών των βιβλίων που επιλέχθηκαν, για τις εκδόσεις και τις επανεκδόσεις των παραδοσιακών βιβλίων και την είσοδο των νεωτερικών. Όλα αυτά αρθρωμένα σε ένα αδρό σχήμα ιστορίας του βιβλίου, απαλλαγμένο από τον συνήθη βιβλιογραφικό φόρτο, με αφαιρετικότητα και ανάδειξη των φαινομένων στο μικρό χρόνο αλλά και συνδεδεμένα με τις μεγάλες γραμμές, πίσω προς τον 18ο αιώνα αλλά και την προοπτική

του 19ου.

Οι 1.686 περιγραφές τίτλων και τόμων, πέραν των τυπικών στοιχείων, που μπορούν να ελέγχονται και με τη δημοσίευση φωτογραφίας της σελίδας τίτλου, αναγράφουν και τα περιεχόμενα του βιβλίου και την εικονογράφηση του. Ακολουθούν στοιχεία για τους συντελεστές, για το πρωτότυπο των μεταφράσεων, για τις αγγελίες, τις βιβλιοκρισίες, τους συνδρομητές, την τιμή και τη διάθεση του βιβλίου. Υπάρχουν ακόμη στοιχεία για τις προηγούμενες και επόμενες επανεκδόσεις και ο κατάλογος των βιβλιοθηκών που βρίσκεται το βιβλίο.

Όλα αυτά τα στοιχεία αξιοποιούνται και μπορούν να πάρουν και τη μορφή σειρών, με τη χρήση των εξαιρετικών ευρετηρίων των βιβλιογραφικών πηγών, των τόπων έκδοσης, των τυπογραφείων, των εικονογραφικών θεμάτων και των βιβλιοθηκών.

Δεν είναι πρώτη φορά που ο Φίλιππος Ηλίου περνά με ένα βιβλίο όλους τους αναβαθμούς από τη βιβλιογραφία ως την ιστορία του βιβλίου. Πριν από 25 χρόνια, με τον άχαρο τίτλο «Προσθήκες στην Ελληνική Βιβλιογραφία. Τα βιβλιογραφικά κατάλοπα του E. Legrand και του H. Pernot (1515-1799)» τύπωσε ένα αφετηριακό βιβλίο, που αποτελούσε ως τότε την πιο ανοιχτή πρόταση και σχέδιο για την έρευνα της ιστορίας του βιβλίου, όπως σημείωνε το 1975, αρμοδιότερος όλων, ο Κ.Θ. Δημαράς: «Αποτελεί μια βασική εισαγωγή για τη μεθοδευση όλων των θεμάτων, όσα μπορούν να εξετασθούν με αφετηρία την έκδοση του ελληνικού βιβλίου στα χρόνια της τουρκοκρατίας, συνάμα όμως παρέχει και ένα πλήθος άγνωστα ή αθησαύριστα ως σήμερα σχετικά στοιχεία. Με τα δύο αυτά χαρακτηριστικά είναι ο απαραίτητος συμπαραστάτης για την έρευνα της παιδείας στην περίοδο την οποία εξετάζει».

Πολλά έγιναν στο χώρο της καταγραφής και της ιστορίας του βιβλίου στα 25 χρόνια που πέρασαν: χιλιάδες νέων αναγραφών στις υπάρχουσες βιβλιογραφίες, ευρετήρια των βιβλιογραφικών, μονογραφίες και συνθετικά έργα, διεθνές ειδικό συμπόσιο και ακόμη έργα που βρίσκονται, περισσότερο ή λιγότερο, κοντά στην εκτύπωσή τους. Ο Φίλιππος Ηλίου συνθέτει τα κατορθωμένα και πλουτίζει τις σπουδές μας με ένα πρωτοποριακό βιβλίο, που θα προκαλέσει τους κραδασμούς του θαυμασμού και της φιλοτιμίας μας. ●

